

Landbruks- og matdepartementet

postmottak@lmd.dep.no

01.06.2010

Framtiden i våre henders innspill til arbeidet med ny landbruks- og matmelding

Vi takker for anledningen til å komme med skriftlige innspill i startfasen av arbeidet med ny stortingsmelding om landbruks og matpolitikken, og for anledningen til å møte landbruks- og matdepartementet 1. juni.

Vi vil spille inn behovet for redusert kjøttforbruk og kjøttproduksjon, vårt ønske om at Norge skal være foregangsland i å slutte med landbruksdumping og muligheter for økt import av enkelte landbruksvarer fra utviklingsland. Vi vil videre kommentere noen av de tiltak som tidligere er varslet i landbrukets klimamelding og støtte ministerens varslede gjenopptakelse av beredskapslagring av korn.

Reduser kjøttforbruket og kjøttproduksjonen

Veksten i kjøttforbruk og kjøttproduksjon vi har opplevd i Norge og verden de siste tiårene har vært langt større enn befolkningsveksten. Den er en fundamentalt viktig utfordring for ressurstilgang og matsikkerhet, for klima og biologisk mangfold. Likevel er spørsmål omkring forbruksøkningen i Norge og hva man kan gjøre med denne blitt høyst overfladisk behandlet, både i landbrukets klimamelding (LMD 2009), i landbrukets miljøstrategi (LMD 2008) og nå senest i Klifs høringsutkast til Klimakur 2020 (Klif 2010). Man tar i stedet etterspørselsveksten som en gitt størrelse, som må tilfredstilles. Dette som paradoksal kontrast til den aktive politikken for å drive opp etterspørselen som i dag er hjemlet i Omsetningsloven (Lovdata 2010), og utøves gjennom opplysningskontorene (FIVH 2007a).

Statens meldinger og strategier diskuterer i all hovedsak avbøtende tiltak i forhold til klimagassutslipp, næringsstoffavrenning, kraftfôrimport m.m. forårsaket av kjøttproduksjonen, i stedet for å erkjenne at etterspørsel og produksjonsvolum er de mest fundamentale størrelsene, og at disse faktisk påvirkes aktivt av myndighetene i dag – men i feil retning.

Etter vår oppfatning er den kraftige veksten i nordmenns kjøttforbruk et resultat av at forbrukerne har valgt å ta ut en del av sin økte kjøpekraft i økt kjøttforbruk. Forbrukernes valg er stimulert av lav realprisvekst på kjøtt relativt til andre matvarer (spesielt grønnsaker, som nordmenn spiser for lite av), og omfattende påvirkning gjennom reklame og redaksjonelle oppslag om at kjøtt er "sunt", "godt" og "lettvint".

Det hevdes at dagens høye kjøttforbruk er nødvendig for å vedlikeholde kulturlandskap og landbruk over hele landet, som er viktige mål for landbrukspolitikken. Vi minner i den sammenheng om at både arealet av kulturlandskap i aktiv drift så vel som biomangfoldet pr arealenhet var større for 40-50 år siden. Da var forbruket av kjøtt, også de såkalte grovfôrbaserte, til dels betydelig lavere enn i dag.

Vi viser også til at helsemessige argumenter heller ikke anbefaler å spise mer kjøtt enn gjennomsnittsnordmannen gjør i dag. Tvert imot bør forbruket av rødt kjøtt begrenses, mens det ikke er anbefalinger om å øke forbruket av fjørfekjøtt (Helsedirektoratet 2010). Det vi står igjen med, er: "Nordmenn spiser, sett fra et helsemessig synspunkt, fortsatt for lite frukt og grønnsaker. Det er derfor grunn til å stimulere til økt inntak av frukt og grønt, inkludert proteinrike grønnsaker." (LMD 2009 s.92)

Framtiden
i våre hender

Fredensborgveien 24 G, N-0177 OSLO telefon +47 22 03 31 50 telefaks +47 22 03 31 51
www.framtiden.no post@framtiden.no organisasjonsnummer 970 221 115

Vi vil redusere kjøttforbruket, som igjen gir grunnlag for redusert kjøttproduksjon fordi det:

- Reduserer behovet for import av kraftfôr, og derigjennom etterspørselen etter råvarer fra store monokulturer som setter verdens skogområder og småbønder under press. Alle de fire store kjøttproduksjonene i Norge i dag bruker kraftfôr i større eller mindre grad, og det er lite realistisk at noen av dem som helhet skal gå uten kraftfôr. Den eneste måten å redusere forbruket av kraftfôr på er altså å redusere produksjonsvolumet av en eller flere av dem.
- Er det mest effektive tiltaket for å redusere metangassutslippene. "Det er forholdsvis få tiltak som gir betydelige reduksjoner foruten å redusere antall dyr." (LMD 2009 s.99)
- Åpner opp for ekstensivering av driften på det eksisterende jordbruksarealet, som gir bedret karbonbalanse, reduserte lystgassutslipp og økt biologisk mangfold.
- Frigjør jordbruksareal til økt egenproduksjon av grønnsaker og belgvekster.

Framtiden i våre hender vil derfor at landbruks- og matmeldingen skal fremme følgende tiltak:

- **Legg ned Opplysningskontoret for egg og kjøtt**

Det må innføres et klart skille mellom markedsførings- og opplysningsvirksomhet omkring mat. Staten bør trekke seg fra all reklame for landbruksvarer. Øk i stedet kraftig offentlig informasjonsvirksomhet om mat organisert omkring Helsedirektoratet og de offisielle kostholdsradene. Det bør gis klare råd om at folk bør spise mindre kjøtt, og mer grønnsaker og belgvekster. Endringene som varsles i det framlagte utkastet til nye kostholdsråd (Helsedirektoratet 2010) er et skritt i riktig retning.

- **Fjern gjenværende støtteordninger til produksjon av kylling og svin**

Produksjon og forbruk av disse to typene kjøtt har vokst aller mest, og er så lønnsom at man ikke bør bruke statlige virkemidler for å fremme disse ytterligere. Som kompensasjon bør tollsatsene på disse varene økes i den grad det er nødvendig for å hindre økt import fra eksempelvis EU.

- **Fjern volumtilskudd til produksjon av storfé og sau betal ut som arealtilskudd i stedet**

Alle former for tilskudd pr kg, skrott eller antall levende dyr må bort. Disse stimulerer til økt produksjon og intensivering. Betal i stedet ut støtten som arealtilskuddet, knyttet til tiltak og måloppnåelse innen kulturlandskap, biologisk mangfold, karbonlagring, reduserte klimagassutslipp etc. Klimagevinster kan belønnes med ekstra tilskudd.

- **Gjeninnfør ordinær momssats (25 %) på mat**

"En av årsakene til at kjøttforbruket i Norge er lavere enn i andre land er det relativt høye prisnivået i Norge" (LMD 2009 s.90). Prisnivået er imidlertid etter vår mening ikke høyt nok – spesielt for de animalske matvarene. Kjøttforbruket øker så raskt at vi risikerer å ta igjen resten av Europa relativt raskt. Å forsake skatteinntekter som kunne vært brukt til å hjelpe samfunnets svakeste for å gi billigere mat til samtlige innbyggerne i Norge er for øvrig også dårlig fordelingspolitikk.

Stopp landbruksdumpingen

I debattinnlegget "No milk today?" i Dagens Næringsliv 25. mai forklarer landbruks- og matminister Lars Peder Brekk på en forbillig måte hvordan en målsetning om 100 % selvforsyning av en matvare nødvendigvis medfører overproduksjon deler av året – og dermed behov for landbruksdumping. Mat produseres gjennom biologiske prosesser, som ikke går jevnt hele året, og er vanskelig å avstemme nøyaktig med etterspørselen.

Det er ulogisk at et land som har blant verdens høyeste produksjonskostnader for melk skal være nettoeksportør av melkeprodukter, og bruke eksportsubsidier som markedsregulering, på bekostning av melkebønder i andre land, som får dårligere betalt for melka. Dette sender uheldige signaler i internasjonal sammenheng, og bidrar til å legitimere landbruksdumping på generell basis.

Eksportsubsidier er kanskje det elementet utviklingslandene har protestert aller sterkest på i WTO-forhandlingene. Regjeringen har sagt at den ønsker eksportsubsidiene bort, men vil foreløpig ikke gjøre det før alle andre gjør det, gjennom forbud i WTO. Framtiden i våre hender mener at Norge som et rikt og utviklingsvennlig land bør gå foran og ensidig fjerne alle våre eksportsubsidier, og annonsere dette høyt og tydelig internasjonalt.

Ettersom landbruksdumpingen skyldes overproduksjon, og et ønske om 100 % selvforsyning hele året, er den logiske måten å få bukt med dumping å redusere produksjonen til under 100 % selvforsyning. Tilbudet kan da i stedet for dumping reguleres gjennom tollnedsettelse for import i de situasjoner der egenproduksjonen ikke klarer dekke forbruket 100 %.

Framtiden i våre hender foreslår derfor at landbruks- og matmeldingen skal fremme følgende tiltak:

- Reduser melkeproduksjonen, i første omgang med 10 %, så snart som mulig, slik at vi får bukt med overproduksjonen av norsk melk. Dette gjøres som et ensidig norsk tiltak, uten å kreve gjentelser fra utviklingsland, og uavhengig av hvorvidt det underskrives noen ny WTO-avtale.

Virkemidlene er de samme som er angitt for reduksjon gjennom ekstensivering av kjøttproduksjonen over. Tiltakene og henger også delvis sammen, i og med den kombinerte melke- og kjøttproduksjonen fra storfé. Man bør kombinere dette med statlige kjøp av melkekvoter som så skrotes. Kvotekjøpet bør fordeles ut over flest mulig melkeprodusenter, slik at ekstensiveringen blir mest mulig landsomfattende og effektiv. Tiltaket kan gi noe høyere produksjonskostnad pr liter melk. Dette bør tas ut gjennom økte priser på melkeprodukter til forbruker, og kompenseres med økte tollsatser tilpasset dette.

Muligheter for økt import av landbruksvarer fra utviklingsland

Norge har i dag en import av råvarer fra monokulturell jordbruksproduksjon i utviklingsland, primært til kraftfôr. Framtiden i våre hender har i lengre tid tatt til orde for økt import av matvarer, spesielt i en mer foredlet tilstand, slik at mer av verdiskapningen tilfaller utviklingslandene. Import fra utviklingsland bør økes, på betingelse av at dette ikke truer matsikkerheten i eksportlandet. Her viser vi til vår høringsuttalelse til revisjonen av GSP-ordningen fra 2007, der vi blant annet tok til orde for å inkludere også lavinntektsland med over 75 millioner innbyggere (dvs. Nigeria, Pakistan, Vietnam og India) blant landene med toll- og kvotefri markedsadgang (FIVH 2007b).

Fra klimameldingen: Lystgass og karbonbinding

"Et nærliggende tiltak for å redusere utslippet vil være å (...) redusere tilført mengde nitrogen, noe som innebærer at bruken av arealet blir mindre intensiv" (LMD 2009 s.96)

Framtiden i våre hender vil gjeninnføre mineralgjødselavgiften, med det dobbelte av den inflasjonsjusterte satsen fra 1998, det vil si kroner 3,10 pr kg nitrogen. For fosfor vil vi gjeninnføre en inflasjonsjustert sats på kr 2,95/kg. I tillegg til reduserte lystgassutslipp og overgjødsling fra nitrogen i vassdrag og nære havområder, vil ekstensivering gjennom redusert nitrogengjødsling av grasmark også kunne bidra til økt karbonlagring, jfr de forskningsresultater som er referert i landbrukets klimamelding (LMD 2009). Fosfor har for øvrig de knappeste ressursene på verdensbasis av de tre

hovednæringsstoffene, slik at det er verdt å unngå overforbruk av denne. I tillegg er redusert avrenning av fosfor til vassdrag også ønsket.

Fra klimameldingen: Biogass og biokull

Framtiden i våre hender er positiv til økt produksjon av fornybar energi i form av biogass fra husdyrgjødsel, og tilleggsmulighetene dette gir for reduserte utslipp av metan, lystgass og ammoniakk. Dette må imidlertid måles opp mot ønsket om økt karboninnhold i jorda. Her kan blanding av restproduktet med biokull som kompensasjon før tilbakeføring til jordbruksjorda være interessant å se på. Et av de viktigste argumentene for biogassproduksjon er likevel at det gir mulighet for en effektiv og trygg tilbakeføring av næringsstoffer fra matavfall til jordbruksjord. I en verden med svinnende og mer vanskelig tilgjengelige gjødselreserver (spesielt fosfor) vil dette bli stadig viktigere.

Gjenetabler kornlagrene for beredskap og prisstabilisering

Statsråden har varslet at statlig beredskapslagring av korn vil bli del av stortingsmeldingen. Framtiden i våre hender har tatt til orde for dette tiltaket, og er glad for at dette nå kommer. Beredskapslagring er gunstig både for matsikkerheten og for å stabilisere markedsprisene. Tiltaket er en logisk konsekvens av matpriskrisen som verden har sett de siste par årene. I tillegg har vulkanutbruddet på Island gitt oss en påminnelse om at naturen (så vel som sårbar menneskeskapt infrastruktur) kan gi oss overraskelser som gjør at vern av jordbruksjord ikke alltid vil være tilstrekkelig for å sikre matforsyningen i krisesituasjoner.

Vi ber også om at Landbruks- og matdepartementet spiller inn beredskapslagring og markedsregulering av korn til norsk bistandspolitikk, til FAO, andre FN-organ og til Verdensbanken. Med økende usikkerhet pga klimaendringer og skadevirkninger fra sterkt varierende priser og usikre markedsforhold vil mange utviklingsland og deres fattige befolkninger ha svært stor nytte av beredskapslagring og den markedsregulering dette gir grunnlag for.

Vennlig hilsen

Framtiden i våre hender

Mekonnen Germiso, forskningsleder/saksbehandler

Kildehenvisninger:

FIVH 2007a: Lovfestet økning i kjøttforbruket? Framtiden i våre hender www.framtiden.no/download-document/371-opplysningskontoret-for-kjott.html

FIVH 2007b: Utviklingslandenes markedsadgang til Norge www.framtiden.no/download-document/127-utviklingslandenes-markedsadgang-til-norge.html

Helsedirektoratet 2010: Kostråd for å fremme folkehelsen og forebygge kroniske sykdommer i Norge (Utkast) www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00290/Oppsummering_av_kos_290789a.pdf

Klif 2010: Klimakur 2020. Klima og forurensningsdirektoratet www.klif.no/publikasjoner/2590/ta2590.pdf

LMD 2008: Landbruks- og matdepartementets miljøstrategi 2008-2015

www.regjeringen.no/upload/LMD/Vedlegg/Brosjyre_veiledere_rapporter/Miljostrategi_2008_2015_M_0739_B.pdf

LMD 2009: St. meld. Nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen. Landbruks- og matdepartementet

Lovdata 2010: LOV 1936-07-10 nr 06: Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror. www.lovdata.no/all/hl-19360710-006.html